

00ST-

OOST—WEST

KOEN VAN DEN BROEK

Het concept is ondertussen beproefd en welbekend. Elk jaar plaats ik de “rede van de gouverneur” in het teken van een Limburgs kunstenaar. Zo beet twee jaar geleden Koen Vanmechelen de spits af. Zijn wereldwijd project “The Cosmopolitan Chicken” inspireerde en gaf de nodige grensverleggende diepte aan mijn tekst. Vorig jaar omsloot de kunst van Fred Eerdekens de rede; met een subtiel spel van licht en schaduw ensceneerde hij nieuwe inzichten en betekenissen.

Deze rede geeft letterlijk de ruimte aan Koen van den Broek. Koen, eveneens Limburger werd geboren te Bree in 1973. Koen is een eigenzinnig kunstenaar. Zijn kunst is bekend van San Francisco tot Seoel.

—

Van den Broek schildert Urbane landschappen. Hij focust op details, op schaduwen op “borders”, straatkanten en stoepranden. De impressie die uitstraalt van zijn schilderijen voelt cinematografisch. Hij schildert een moment in de tijd, waar het beeld lijkt stil te staan, onberoerd, bijna ademloos. De vormen komen los uit hun context, de band met de zichtbare werkelijkheid wordt doorgeknipt, niet toevallig ... eerder moedwillig.

Het beeld wordt zichzelf en elk element heeft zijn motief: de intensiteit van de kleuren, het contrast in de compositie en het gekozen perspectief. Dit samenspel – of eerder complot – geeft een (on)natuurlijke spanning die vraagt om emotie en dialoog. De gecreëerde sfeer en het uitgesproken ritme van kleur en lijnen verlenen aan zijn werk een grote aantrekkingskracht. Koen: “Het mag dan al gewoon om verf gaan die je op een doek smeert. De magie ontstaat pas omdat mensen er iets in zien en omdat ik wil dat ze er iets in zien.”

Grenzen domineren het werk van Koen van den Broek: zowel in zijn onderzoek

Koen van den Broek
Viaduct, 2002
Oil on canvas, 420 x 280 cm

naar de grens van het schilderij als vlak, als in zijn voorkeur voor grensmotieven: bruggen, straatkanten, hoeken van gebouwen, ... Het feit dat Koen een vooropleiding architectuur genoot is hier zeker niet vreemd aan.

Vandaag tast van den Broek zijn persoonlijke grenzen af: op zoek naar de pure vorm.

Naar de authenticiteit van een beeld, autonoom, op zichzelf staand, losgekoppeld van de realiteit. Een beeld dat in niets nog verwijst naar zijn oorsprong. Vervolgens stelt hij zich de bijna existentiële vraag “waarom schilder ik” en “wat doet dit met een wit doek?” In dat opzicht is Koen een dissident. Hij zet aan tot denken. Hij stelt ingeburgerde denkbeelden in vraag en laat ze kantelen. Hij verlegt een (zijn) grens.

—

Wat is vandaag nog de betekenis van een grens, ... een landsgrens. Is het willen vatten van een werkelijkheid binnen limieten en kaders nog van deze tijd. Voor mij zijn grenzen littekens uit een ver verleden, zij verarmen het denken en remmen ontwikkelingen en vernieuwing. De opportuniteit die vervat zit in het in vraag stellen, het doorbreken, het doen vervagen van de grenzen zijn onmetelijk. Onze voorsprong schuilt in een “schaalsprong”. Laat ons in Limburg die horde nemen!

OOST—WEST

Limburg, een sterk merk

Driemaal is scheepsrecht, zegt men wel eens. Welnu dit is mijn derde rede als gouverneur.

Het is daarom de hoogste tijd een synthese te maken van de dynamiek die in Limburg de vorige jaren in gang werd gezet. In 2005 riep ik voor het eerst op om Limburg te profileren als een sterk merk én lanceerde ik de oproep “Werk, werk, werk”. Vandaag staan we al heel wat verder. Limburg is stilaan een betekenisvol begrip geworden in Vlaanderen en we danken dat voor een groot deel aan onze merknaam en het bewuste Limburggevoel. Onze sterke merknaam werd al duidelijk tijdens de monumentenstrijd. Het was omwille van de sterke Limburgse reflex dat de stoomstroopfabriek van Borgloon de eerste prijs wegkaapte. We mogen echter niet zelfgenoegzaam zijn. Een sterk merk moet immers blijven investeren in de kwaliteit van zijn product. Het kan dus niet dat op een boogscheut van Borgloon, namelijk in Heers, een bijzonder waardevol gebouw, het kasteel van Heers, op instorten staat. Als sterk merk kunnen we het ons niet permitteren om waardevol erfgoed verloren te laten gaan. (bijlage 1) En zo zijn er nog dossiers, op tal van domeinen, die zo mogelijk nog belangrijker zijn. DE GOUVERNEUR p.27

Wat het werkgelegenheidsbeleid betreft – en daar ben ik bijzonder trots op – is er een opmerkelijke vooruitgang geboekt. De werkloosheid in onze provincie is met een derde gedaald. Vanzelfsprekend hebben we mee geprofiteerd van een goede economische conjunctuur. Als het goed gaat in Vlaanderen, gaat het nog beter in Limburg. Dat is geen slogan, maar een vaststelling. Vandaag komen we in een moeilijkere periode terecht. Er zijn overigens nog steeds iets meer dan 21 000 Limburgers (wzua: werkzoekenden met een uitkeringsaanvraag) werkzoekend. Als wij vertrekken van het aantal “niet-werk-

kende werkzoekenden” dan stellen wij vast dat nog steeds iets meer dan 7% van de Limburgse beroepsbevolking zonder werk zit. Als wij vervolgens inzoomen op de werkloosheidsgraad bij de mannelijke beroepsbevolking, stellen wij zelfs vast dat wij goed op weg zijn om het Vlaamse gemiddelde te behalen, een hoopvolle evolutie. (bijlage 2) Daartegenover staat dat in de op gang zijnde discussies rond de toenemende krapte die ontstaat op de arbeidsmarkt, Limburg nog een belangrijk potentieel werkkrachten heeft. Dus hier liggen zeker kansen. Al moeten we durven toegeven dat er in dat percentage een heleboel mensen opgenomen zijn die eigenlijk niet ter beschikking zijn van de arbeidsmarkt. Met het activeren van onze werklozen alleen, zullen we er in de toekomst niet geraken als we de openstaande betrekkingen willen invullen. In sommige regio’s in de provincie zullen we arbeidskrachten te kort hebben, zelfs al blijven er in die regio’s officieel nog “werkzoekenden” bestaan. Dat is onder meer het geval in gebieden waar we behoorlijk wat industriële activiteit hebben. Naast mijn obsessie voor “werk, werk, werk” groeit er inmiddels een tweede obsessie namelijk: “werkers, werkers, werkers”!

Het vinden van gemotiveerde, loyale en kundige werkkrachten wordt dé nieuwe uitdaging. Vermits het niet altijd mogelijk is om het bestaande werk naar de mensen brengen zullen we moeten trachten de mensen naar het werk te brengen. Gelijktijdig met het activeren van de Limburgse werkzoekenden zullen wij initiatieven moeten nemen die de geografische mobiliteit van de Limburgse werkzoekenden bevorderen. Dit betekent niet alleen aandacht voor de Limburgers die vandaag buiten Limburg actief zijn, maar evenzeer aandacht voor de aanbodbelemmerende knelpunten (mobiliteit, kinderopvang, ...) die de jobmobiliteit tussen de regio’s in onze provincie zelf bemoeilijken. (bijlage 3) Dat is ook de reden waarom ik in mijn eerste rede zoveel belang heb gehecht aan de ontsluiting en dus aan de bereikbaarheid van Limburg. Een eerste aandachtspunt is vanzelfsprekend het openbaar vervoer, dat door het Spartacusplan veel fijnmaziger en performanter zal uitgebouwd worden. De voorbereidende stappen zijn gezet, het wordt nu tijd dat we met z’n allen onze schouders zetten onder de verwezenlijking van dat plan. Ik ben zelfs van mening dat we nog ambitieuzer moeten zijn. Ik roep daarom iedereen op om mee te denken en te werken aan een **Spartacus – Plusplan**. Dit moet een totaal mobiliteitsplan zijn dat de bereikbaarheid van Limburg via alle mogelijke wegen moet verbeteren, zowel langs het water, de weg of het spoor. Als we op dat vlak knopen moeten doorhakken – en dat zullen we moeten doen – reken ik op eensgezindheid in Limburg. Wij kunnen ons echt geen kleingeestigheid permitteren.

In de rede van 2006 had ik het over “Voorsprong nemen”. We kunnen echter wel voorsprong willen nemen, daarom hebben we nog geen voorsprong. Om die reden heb ik een vijfkamp gelanceerd, waarvan veel onderdelen nu in uitvoering zijn. Herinner u de vijf aandachtspunten:

“Midden in het bed”: onze centrale ligging in Europa, onze bevoorrechte relaties met Maastricht en Luik, onze strategische ligging in de kennisdriehoek Eindhoven – Leuven – Aken.

“United Brains of Limburg”: wil alle talenten aanwezig in onze provincie valoriseren en kansen geven. De doorgroei van het initiatief “kansenbank” tot op alle niveaus van het onderwijs waarbij de focus wordt gelegd op de verschillende scharniermomenten in de schoolloopbaan van elk kind. De eerste aanzetten tot een Blauwdruk Universitaire Ziekenhuisdiensten Limburg. De bacheloropleiding rechten, gisteren nog een droom, vandaag een feit.

“Werk, werk, werk”: de doelstelling om de werkloosheid terug te dringen tot onder 20 000 (wzua), de oprichting van een China – desk in de schoot van de POM en het opzetten van handelsmissies; deze naar India is inmiddels een feit.

“Evenwicht houden”: zorgzaam zijn bij de inrichting van onze openbare ruimte, respect tonen voor ons landschap, het behoud van de biodiversiteit, de blijvende aandacht die uitgaat naar duurzaam bouwen, naar de CO₂-uitstoot en de impact op ons klimaat

en tot slot **“Limburgse trots”**: trots zijn op wie wij zijn en wat wij kunnen, geloven in onze kracht en in alles wat wij doen, durven om het voorbeeld te zijn, bewust van ons talent: proberen de beste van de klas te zijn!

Met die Limburgse trots is het overigens niet zo slecht gesteld. Die is immers toegenomen. Elke Limburger weet vandaag dat we in een fantastische regio wonen waar we erin slagen om bescheidenheid te koppelen aan trots. Weet u dat toen wij nog een arme regio waren wij verhoudingsgewijs het hoogste aantal mensen telden die iets schonken aan het goede doel. Wel ik hoop, nu wij rijker worden, dat wij deze positie kunnen behouden. Terecht iets om trots op te zijn.

Een Europese provincie

Maar de eerste discipline waarin we mijns inziens nog meer moeten uitblinken is “midden in het bed liggen”. Vandaag wil ik graag verder uitweiden over dat punt. Ik gebruikte die beeldspraak om iets te vertellen over de bestuurlijke inrichting van Limburg, meer bepaald onze positionering in Vlaanderen, in België én – het aller belangrijkste – in Europa. Waar we in België en Vlaanderen steeds aan de rand van het bed lagen, zowel geografisch als – helaas – wat economische en politieke aandacht betrof, liggen we in Europa pal in het midden van de economische activiteit van de kennisdriehoek Eindhoven – Leuven – Aken. Ons sterk merk positioneert zich centraal in deze driehoek. Maar, en nu kom ik tot het punt dat ik wil maken, ik had het in mijn vorige rede over Belgisch – Limburg. Ik wil het nu hebben over de beide Limburgen. Ook Nederlands-Limburg is een sterk merk. Samen zijn we onklopbaar. In een Europese context doet het er – althans economisch – niet zoveel toe dat er een landsgrens is die ons scheidt. Die is in een eengemaakte markt niet zo héél belangrijk. Of liever, zou dat niet mogen zijn. Wil ik daarmee zeggen dat we ons maar beter afscheiden, natuurlijk niet. Maar we moeten ons wél profileren als één regio die om historische redenen nu eenmaal in twee landen ligt. Ik heb het daar in mei laatstleden tijdens mijn bezoek aan Europees commissaris Barroso over gehad. (bijlage 4) De grote Limburgse regio is immers een héél uitdagend Europees concept. Daarom wil ik het idee lanceren om uit te groeien tot een Europese kwaliteitszone van de hoogste klasse! Dat is ook de reden waarom we nu een “Charter” willen opstellen tussen de beide Limburgen. Op basis daarvan kunnen we nagaan hoe we ondersteuning kunnen krijgen van de Europese Unie. Ik wil ditmaal géén achterstandssteun. Wij zijn overigens de enige regio in Europa die gezegd heeft dat ze geen achterstandsgeld meer wenst. Dat klinkt natuurlijk erg lief en voorkomend van ons, maar niets lijkt wat het is. Feit is dat wij deze steun toch niet zouden gekregen hebben en dus was het zaak om een sprong te maken en steun te durven vragen voor onze voorsprong. Vandaar het verzoek om een voorsprongsteun te krijgen. Een steun omdat we de proeftuin van Europa willen zijn, waar de Europese integratie vorm krijgt door grensvervagende samenwerking. Daarover zijn er reeds discrete contacten geweest met Nederlands – Limburg. Samen hebben we vastgesteld dat er in het grensgebied heel wat administratieve en bureaucratistische obstakels bestaan die samenwerking tussen burgers, bestuurders en ondernemers bemoeilijken. In de experimentele kennisregio Limburg mogen mensen zich geen zorgen maken over treinverbindingen, zorg, sociale zekerheid, arbeidsrecht, diploma-erkenningen en transactiekosten. Al deze barrières benadelen de economische ontwikkeling, de welvaart en het welzijn van héél Limburg.

p.30

Oost – West

We vragen dus aan Europa steun voor het grote Europese project van grensvervaging, waarbij wij, Limburgers, nog een stapje verder willen gaan. Met steun bedoel ik eerst en vooral politieke steun. Als er één plaats is in Europa waar we op een sympathieke manier aan grensvervaging kunnen doen, is het hier wel. Onze expertise zal in de toekomst, allicht voor andere grensregio's, van pas komen. Ik denk aan een mogelijke samenwerking tussen Frans – Vlaanderen en West-Vlaanderen bijvoorbeeld. Als Europa zich wil verdiepen, moeten ook de grenzen omlaag. Nergens kunnen ze verder omlaag dan in Limburg. De hoofdstad van Nederlands – Limburg, Maastricht, ligt strikt genomen aan deze kant van de Maas. Ze ligt in het westen, waar ook Belgisch -Limburg ligt. Ik wil daarom erg ver gaan in de dynamiek van een Europese eenmaking van Limburg. Omdat symbolen belangrijk zijn, wil ik symbolisch beginnen door niet meer te spreken van Belgisch – Limburg en Nederlands – Limburg, maar van **Oost – en West – Limburg**. Samen vormen we dan misschien de Europese provincie Limburg. Op de welkomstborden staat het al: “De Limburgers heten u welkom”. Aan de andere kant van de weg staat: “De provincie Antwerpen heet u welkom”.

Als je snel wil gaan, ga je alleen, als je ver wil gaan, ga je samen

De beide gouverneurs hebben ondertussen opdracht gegeven aan prof. dr. Luc Soete van de Universiteit van Maastricht om een euregionaal samenwerkingscharter tussen de beide Limburgen op te stellen. De doelstelling blijft om ons inderdaad te ontwikkelen tot de Europese kwaliteitszone, tot een topregio van de hoogste kwaliteit. De beide Limburgen delen nu al een aantal zaken. We delen vanzelfsprekend onze streektaal én onze officiële taal; we delen ons volkslied. We produceren vandaag samen al 1 miljoen flessen Limburgse wijn. We presenteren daarom in de nabije toekomst ook samen het eerste Limburgse wijnboek.

Maar dit proces van samenwerking gaat vanzelfsprekend over veel meer dan het uitgeven van een gezamenlijk wijnboek of het opstellen van een charter. Het mag daar niet bij blijven. Het gaat erover dat we ons met concrete projecten op de Europese kaart zetten.

Zo zullen er in de toekomst transnationale verbindingen van het openbaar vervoer moeten gerealiseerd worden, de sneltram tussen Hasselt en Maastricht is daar een voorbeeld van.

Ik dank overigens mijn Nederlandse collega-gouverneur Frissen, die mee aan de kar heeft getrokken. De afgelopen dertig jaar was het immers zo dat eure-

gionale projecten slechts konden gerealiseerd worden als alle partners van de betrokken Euregio eraan deelnamen. De beide Limburgen liggen in de Euregio Maas – Rijn. Dat betekent dat partners als Luik of Aken ook moesten betrokken worden bij Europese samenwerkingsprojecten. Wel, wij hebben dat nu omgedraaid. Vandaag is het mogelijk een project ondersteund te krijgen, zonder dat alle partners van de betrokken Euregio deelnemen. In het verleden hadden de partners een blokkeringsrecht, nu hebben ze het recht om niet deel te nemen. Dat kan een detail lijken, in de Europese context is dit van uitzonderlijk belang. Stel u maar eens voor dat deze regel ook zou gelden voor het beleid van de Europese Unie. Dan zouden afzonderlijke lidstaten niet meer in staat zijn belangrijke beslissingen te blokkeren en groepen lidstaten de mogelijkheid krijgen om sneller vooruit te gaan. Europa zou dynamischer worden, vooruit gestuwd in de dynamiek van *best practice*. Wij, de beide Limburgen, hebben dit nu mogelijk gemaakt op het gebied van euregionale projecten. Dit is een opbouwend project, omdat we niet vertrekken van blokkeringen, maar van positieve engagementen. In de toekomst zullen we het ook zo moeten aanpakken als we als innovatieve regio willen slagen. De Europese Commissie heeft het onlangs mogelijk gemaakt dat plaatselijke en regionale overheden in de Europese Gemeenschap samenwerkende groeperingen met rechtspersoonlijkheid kunnen vormen, de zogenaamde Europese Groeperingen voor Territoriale Samenwerking (EGTS). Die moeten het mogelijk maken om veel makkelijker samenwerkingsakkoorden te treffen. Ik hoop dan ook van harte dat onze hogere overheden, zowel de Nederlandse rijksoverheid als de Vlaamse en federale regering voor dit grensoverschrijdende verhaal openstaan. Deze kansen onbenut laten, zou niet alleen nadelig zijn voor de ontwikkeling van de Limburgse regio, maar voor de economische ontwikkeling van zowel België als Nederland. (bijlage 5)

p.32

Collega's, vrienden, een verhaal over grensvervaging tussen België en Nederland is géén verhaal van de afbraak van nationale staten, maar een verhaal over de opbouw van Vlaanderen, België en Europa. Precies in de grensgebieden tonen zich de zwakke plekken van de Europese constructie het duidelijkst. Het is daar dat een Europa van samenwerking tussen mensen, vorm krijgt. Wij willen Vlaanderen en België natuurlijk niet verlaten, maar we willen het recht hebben om intens samen te werken met onze vrienden uit Oost – Limburg. Onze munt stopt niet aan de grens, onze universiteit, de TUL, stopt niet aan de grens. Het is merkwaardig dat de media wel aan de grens stoppen. Als we de eenheid willen versterken, zullen we ook de media over de grens moeten helpen.

We mogen tot slot niet vergeten om in eigen boezem te kijken. Als we in Limburg een laboratorium voor Europees beleid willen zijn, zullen we ons op provinciaal niveau zo moeten organiseren dat samenwerking met die andere provincie Limburg veel vlotter verloopt. Dat betekent dat we onze eigen organisa-

tie ook kritisch moeten bekijken. Maar dit geldt niet alleen voor het provinciebestuur. Ook voor onze steden en gemeenten liggen er in de grensoverschrijdende projecten met onze Noorderburen in Limburg of Noord-Brabant kansen verscholen. Ik reken daarvoor op de creativiteit van elk van u.

De associatie der associaties

Op het gebied van institutionele hervormingen zijn we dus echt voorsprong aan het nemen. We wilden ook voorsprong nemen op het gebied van onderwijs, via de “United Brains of Limburg”. Welnu, vandaag kunnen we, als we de juiste beslissingen durven nemen, de sterkste “actief pluralistische hogeschool” van Vlaanderen maken. Dat kan alleen als we oude meningsverschillen en voorbijgestreefde tegenstellingen aan de kant schuiven. Als het vrij katholiek onderwijs, het gemeenschapsonderwijs en het provinciale onderwijs samenwerken, zijn we in staat één “actief pluralistische hogeschool” vorm te geven waar elkeen de kracht van zijn overtuiging kan behouden en tegelijk voordeel put uit de gerealiseerde schaalgrootte. Voorsprong nemen betekent hier dus niet automatisch dat je de grootste moet zijn, maar wel dat elkeen niet langer apart, maar samen, met behoud van eigenheid, het hoger onderwijs in Limburg vorm geeft. In dit geval betekent het dat zo’n omvangrijke hogeschool levensvatbaarder is, minder gevoelig voor rationalisering en een grotere aantrekkingskracht kan uitoefenen. De aantrekkingskracht van Limburg zal nog vergroten als we de provincie in alle opzichten perfect kunnen ontsluiten. Dan worden we echt, zoals ik eerder al zei, de grootste groene stad van Vlaanderen.

Een ééngemaakte “actief pluralistische hogeschool” Limburg en een transnationale universiteit zullen ongetwijfeld de kansen van de Limburgse jeugd op een degelijke opleiding vergroten. Maar dat alleen is niet zaligmakend. We mogen niet uit het oog verliezen dat er nog heel wat Limburgse kinderen en jongeren zijn die struikelen in hun onderwijsloopbaan. De allergrootste uitdaging is al onze jongeren gelijke onderwijskansen bieden. Daarom moeten we vanaf vandaag werken aan een geïntegreerd onderwijsplan dat de risicogroepen opspoorde en het onderwijs zo organiseert dat iedereen zijn of haar talenten optimaal kan ontwikkelen. Het is zelfs niet nodig om veel nieuwe initiatieven te ontwikkelen. Er bestaan in Limburg heel wat projecten zowel binnen het onderwijs als daarbuiten, in het brede welzijnsveld, zoals het schoolopbouwwerk, de opvoedingsondersteuning, de werkingen i.v.m. kansarmoede en zo meer. Het komt er nu op aan om de projecten op te volgen die successen boeken. Die *best practices* moeten overgeplant worden naar gebieden in Limburg waar er blinde vlekken zijn. Ook hier gaat het dus over samenwerken, over net-

werking. Goede praktijken die hun expertise willen delen, moeten daarvoor beloofd worden met extra budgetten. Op die manier kunnen we een netwerk van initiatieven ontwikkelen die kansengroepen versterken en de opleidingen zo veranderen dat ze in staat zijn de talenten van kinderen en jongeren die het moeilijk hebben, op te sporen en te laten bloeien.

Alberthaven Limburg

Voorsprong nemen, doen we ook door ons nadrukkelijker als internationale zakenpartner te profileren. De eerste successen hebben we vandaag binnen. Eén klein voorbeeld: de Chinezen zullen in de toekomst Limburgse conferencieren eten. Men mag buiten de provincie misschien wat lacherig doen over ons fruit, met de Chinese markt lacht niemand. De Chinezen hebben een sterk protectionistische economie die veel uitvoert, maar weinig invoert. Onze peer is echter uniek, door haar vorm, kleur en smaak, die het gevolg zijn van het specifieke klimaat in onze streek. Om peren te verkopen aan de Chinezen moet je lef hebben. We hebben het nog net niet geriskeerd om rijst aan China te verkopen, maar wat we gedaan hebben komt dicht in de buurt. Het getuigt ook van lef om het in een monumentenstrijd op te nemen tegen de Gentse Boekentoren van een van de Belgische toparchitecten, Henri van de Velde. Lef hebben, is een “actief pluralistische hogeschool” van Vlaanderen oprichten. Lef hebben is ook zeggen dat op het Albertkanaal en de aansluitende kanalen in Limburg meer goederen worden getransporteerd langs de binnenvaart dan in de haven van Zeebrugge via de zeevaart of in de haven van Gent via de zeevaart en de binnenvaart samen. We moeten dus durven spreken over de Limburgse kanaalhaven: de “Alberthaven”, die steeds aantrekkelijker wordt voor het containertransport. De stijging van die trafiek is overigens zeer markant en uitermate positief nu de wegen dichtslibben en we steeds meer rekening moeten houden met de gevolgen voor de klimaatsopwarming door het wegtransport. Over de volledige lengte van het Albertkanaal worden jaarlijks meer dan 40 miljoen ton goederen vervoerd. Ter vergelijking: de haven van Gent verzette 24 miljoen ton maritieme – en 18 miljoen ton binnenvaarttrafiek; de haven van Oostende is goed voor 8 miljoen ton maritieme – en nagenoeg geen binnenvaarttrafiek, de haven van Zeebrugge ten slotte realiseert 39 miljoen ton maritieme – en verder nagenoeg geen binnenvaarttrafiek. Spreken over de Limburgse Alberthaven is dus zeker niet overdreven. We moeten nu het lef hebben om de Limburgse kanaalhaven, Alberthaven Limburg, verder te ontwikkelen in het kader van het grote ontsluitingsplan, zodat we de langste haven van Vlaanderen kunnen worden.

Willen wij kunnen behouden wat wij hebben dan zullen wij alles – ook onszelf – moeten durven veranderen

Tot slot ben ik ervan overtuigd dat ik u er niet meer moet op wijzen dat Limburg de groenste provincie van Vlaanderen is en dat wij dat ook graag willen blijven. Maar, collega's en vrienden, het is niet omdat er veel bomen groeien in Limburg dat we ook de meest duurzame provincie van het land zijn. Vergis u niet: het is niet omdat er binnenkort windmolens draaien op de terreinen van de Fordfabrieken dat we op onze lauweren mogen rusten. Op het gebied van duurzame ontwikkeling en maatschappelijk verantwoord ondernemen is er nog heel wat werk aan de winkel. Wij als overheid maar ook onze bedrijven moeten beseffen dat wie vandaag voorsprong neemt op het vlak van maatschappelijk verantwoord ondernemen (mvo), daar op termijn de vruchten van zal plukken. Maatschappelijk verantwoord ondernemen is niet een zoveelste rage. Het is een continu verbeteringsproces waarbij ondernemingen, organisaties, maar zeker ook overheden vrijwillig en op systematische wijze, economische, milieu- en sociale overwegingen op een geïntegreerde manier in de gehele bedrijfsvoering opnemen. Ik wil u dus opnieuw uitdagen. In een aantal Europese landen, waaronder Nederland heeft de rijksoverheid zichzelf opgelegd om in de nabije toekomst alle overheidsaankopen te laten voldoen aan de voorwaarden van maatschappelijk verantwoord ondernemen. Durven wij in Vlaanderen het voortouw nemen en ons als provincie als voorbeeld stellen en bijvoorbeeld al onze aankopen tegen 2012 laten voldoen aan de mvo- principes? Met aankopen wordt niet enkel de aanschaf van koffie of sapjes bedoeld, maar alle aankopen, zowel van goederen, diensten als openbare aanbestedingen. Durven wij bovendien voor diversiteit kiezen op de werkvloer door aandacht te hebben voor de kansengroepen bij ons aanwervingsbeleid. Dit betekent kansen geven aan allochtonen, mensen met een arbeidshandicap en ouderen, want ook zij beschikken over troeven en talenten. Goed werk kent immers geen leeftijd. Goed werk kent geen kleur en geen beperkingen. Ook dat is – alleen al gelet op de krapte op de arbeidsmarkt – duurzaam ondernemen. In Vlaanderen sluimert de wens om werk te maken van duurzaam ondernemen. In september startte de Sociaal Economische Raad voor Vlaanderen (SERV) een campagne om aan haar leden het nut van maatschappelijk verantwoord ondernemen duidelijk te maken. Die campagne ging gepaard met een congres en moet uitmonden in een actieplan dat duurzaam ondernemen definitief op de agenda zal zetten. Zowel bij overheden, als bij werkgevers en werknemersorganisaties heerst er nog koudwatervrees. Maar we moeten er ons bewust van zijn dat maatschappelijk verantwoord ondernemen de toekomst is als we onze economie willen veilig stellen. Als provincie kunnen we hier opnieuw een voorsprong nemen op de rest van Vlaanderen door sneller en bewuster te kiezen voor de trein van de vernieuwing. Ik roep dan ook het

Limburgse bedrijfsleven op om zich te scharen achter de mvo-doelstellingen van de SERV. Ik vraag ook aan u, collega's, provinciale en lokale bestuurders om een voorbeeldfunctie te vervullen en jullie nu reeds te buigen over een duurzaam (aankoop- en personeels-) beleid. Ik daag u dus allemaal uit om de *province of excellence* te worden, de eerste van de klas. Die voorsprong zullen we dan in de nabije toekomst opnieuw kunnen verzilveren. Niet alleen het bedrijfsleven, maar ook en in het bijzonder alle Limburgers.

Koen van den Broek
1 000 Cracks, 2004
Oil on canvas, 165 x 110 cm

Koen van den Broek
Anything Goes, 2006
Oil on canvas, 180 x 60 cm

(1)

Kasteel van Heers, een Limburgs topmonument balancerend op de rand!

Het kasteel van Heers ligt zowel ten noorden van de dorpskerk van Heers als van de nieuwe steenweg naar Luik, die sedert 1717 de oude verbindingsweg door het dorp verving. Het complex bevindt zich nog steeds op de plaats waar het oorspronkelijke kasteel werd gebouwd. Het is ingeplant dicht bij de bronnen en het moerassige gebied van de Heersebeek, een bijbeek van de Herk.

Anno 2007 ronduit schokkend

Dit bijzonder monument bezorgt steeds meer mensen hoofd- en hartpijn. Het kasteel, zijn imposante bijgebouwen en het kasteelpark liggen er triest bij. Het verval neemt iedere dag toe, het aftakelingsproces versnelt.

Het park is niet meer als dusdanig herkenbaar. Hekken roesten weg, tuinbeelden vergaan, ruigtekruiden nemen bezit van graspartijen en perken. Parkbomen leggen het loodje en worden niet vervangen... Hier en daar ligt een autowrak dat het beeld van de parkruïne nog versterkt.

Ook de fraaie kapel van de Houten Lieveheer is sterk aangetast, net als de dreef er naartoe.

Het eerste groot alarm ging af toen op 31 juli 2000 op het neerhof, het dak van de lange stalvleugel instortte. Het houten gebinte is sindsdien overgeleverd aan de natuurelementen.

Waar er tot voor kort nog een -weliswaar beschadigd- dak was te zien op de immense vijfbeukige tiendenschuur (1.092 m²) ziet men vandaag nog slechts enkele flarden van een leien dak dat honderden jaren lang, de grootste schuur van Haspengouw beschermde tegen weer en wind. Grote delen van de imposante eiken constructie staan nu onder de blote hemel.

De daken van het hoofdgebouw zijn zo lek als een zeef. Alleen wie het heeft gezien kan er zich een beeld

van vormen: honderden kleine en grote emmers, plasticen kuipen en vaten zijn in de voormalige salons opgesteld om het doorsijpelende en binnenstromende regenwater op te vangen. Tegelijkertijd doen andere vertrekken dienst als rommelige stapelplaatsen. Prachtig Italiaans stucwerk valt naar beneden of staat weg te rotten...

Dit schreeuwt om een noodingreep van de overheid!

Gelukkig zijn de houten constructies van vele daken en zolderingen zeer solide. Dat die dragende structuren nog in behoorlijke conditie blijken, is ook te danken aan het meesterschap van de bouwers.

Topmonument

De huidige situatie is ronduit dramatisch en legt een aantal zwakke plekken in de Vlaamse monumentenzorg bloot.

We hebben hier te maken met een zeer boeiend en uitzonderlijk monument van grote omvang en historische waarde. De hoge graad van authenticiteit springt in het oog en de historische gelaagdheid is groot. Het kasteel van Heers heeft een bewoningsgeschiedenis van meer dan 400 jaar. Ondanks ingrijpende aanpassingen, geïnspireerd door maatschappelijke evoluties in de 18de en de 19de eeuw, herkent men vandaag nog de aanleg en structuur zoals die sinds de 16de en de 17de eeuw bestonden.

Het huidige kasteel is gefundeerd op de 14de-eeuwse gewelven en kelders van de vroegere vesting, die een eerste maal werd verwoest in 1328.

Het betreft een Laatgotische opbouw met kenmerken van de Renaissance, zoals de drukke speklagen uit mergel en baksteen. Het kasteel heeft twee bouwlagen op een hoge kelderverdieping, leien zadeldaken met trapdakvensters... De harmonische symbiose tussen Laatgotiek en Renaissance is uniek. Bijzonder is ook de vermenging van het Vlaamse en het Maastrandse cultuurbezit.

Het neerhof wordt gedomineerd door de immense tiendenschuur met een datumsteen van 1584. Het houten skelet oogt ronduit spectaculair en is het werk

van 'topambachtslui'.

Alle aanpassingen hebben de essentie van het kasteel ongemoeid gelaten. Ook het binnenhof behoudt de uitstraling van de Renaissance, ondanks het classicistische karakter van de reeks hoge vensters.

De families

In 801 schonk Karel de Grote Heers als een belangrijk leen, aan Oger de Deen. De eerste, reeds in 1034 vermelde heren van Heers, stierven uit bij de dood van Gerard van Heers in 1398.

Zijn dochter huwde met Raes I van Rivieren. Zij werden de nieuwe heren van Heers. Het was Raes II (†1477) en zijn echtgenote Pentecoste van Grevenbroek (†1509) die het huidige kasteel lieten bouwen. Ook hun nageslacht drukte zijn stempel op het kasteel en het neerhof.

In 1757 werd het goed verkocht aan kanunnik Jan Herman de Stockem. Zijn broer en diens zoon lieten veel sporen na in Heers, vooral in het interieur en in het park, dat een metamorfose onderging.

Tenslotte doet in 1859, via vrouwelijke lijn, de familie Desmairès haar intrede in het domein. Ze restaureerden het kasteel in 1885 en weten de authentieke uitstraling grotendeels te behouden.

Het begin van een oplossing in zicht ?

Beleidsverantwoordelijken op verschillende bestuursniveaus zijn doordrongen van de dringende noodzaak om de gebouwen te beveiligen tegen verdere aftakeling. Zowel een poging tot aankoop, als een onteigening door de Vlaamse overheid zijn na 2000 uiteindelijk afgeblazen, om de privé sector de kans te

geven het kasteel te verwerven en een nieuwe rendabele bestemming te geven. Ook die piste kende (tot dusver) geen resultaat. Zo komt het dat het goed tot op vandaag de onverdeelde eigendom is van Burggraaf Michel Desmairès en zijn broer Ricardo. Het in stand houden van een kasteeldomein van deze omvang veronderstelt financiële reserves waarover de huidige eigenaars niet beschikken. Onderhoudspremies, restauratiegelden van de overheid en fiscale aftrekbaarheid veronderstellen nog steeds een aanzienlijke bijdrage van de eigenaars. Als de instandhouding faalt, voorziet de wet in uiterste nood onteigening, gevangenisstraf en geldboetes. Zo werden de eigenaars in 2006 door het Hof van Beroep in Antwerpen veroordeeld tot herstel op straffe van dwangsom.

In het voorjaar van 2007 heeft de Vlaamse minister bevoegd voor het bouwkundig erfgoed, beslag laten leggen op het kasteelcomplex, met de bedoeling in de plaats van de eigenaars te kunnen treden en de instandhoudingswerken zelf aan te vatten. Het gaat om het waterdicht maken van alle constructies. Een soort nooddak. Nu moet een rechter de toestemming geven om die eerste zo belangrijke stap te kunnen zetten. Die uitspraak ligt in het verschiet. Op lange termijn dringt zich hoe dan ook een fundamentele restauratie op, gekoppeld aan een goed doordachte en levensvatbare herbestemming van het hele complex.

Heers, Limburg en Vlaanderen, alle hens aan dek!

Bibliografie: Tijdschrift Monumenten & Landschappen
22/5, september-oktober 2003

(2)

Bron: studiecel, 2de directie welzijn

Basiscijfers Limburg

	NWWZ			Beroepsbevolking (raming)			werkloosheidsgraad		
	M	V	Totaal	M	V	Totaal	M	V	Totaal
Sep '07	11470	15781	27251	212801	165419	378221	5,39	9,54	7,22

Basiscijfers Vlaanderen

	NWWZ			Beroepsbevolking			werkloosheidsgraad		
	M	V	Totaal	M	V	Totaal	M	V	Totaal
Sep '07	84822	97694	182516	1579553	1265466	2838507	5,37	7,72	6,43

(3)

Het is belangrijk dat de drempel naar de arbeidsmarkt verlaagd wordt door een aantal randvoorwaarden te flexibiliseren.

Knelpunten situeren zich onder meer in volgende domeinen:

- Mobiliteit: bedrijven zijn moeilijk of niet bereikbaar met het openbaar vervoer (door ligging bedrijf en routes openbaar vervoer), of zijn op bepaalde tijdstippen (wisselende ploegen) niet bereikbaar met openbaar vervoer. Gezamenlijke bedrijfsvervoersplannen kunnen moeilijk zijn wegens verschillende uurregelingen en wisselende werking.
- Kinderopvang: naast een tekort aan kinderopvang in het algemeen, is er zeker een grote nood aan flexibele kinderopvang (zeker voor mensen in wisselende ploegen).
- Sollicitatieprocedure: functiebeschrijvingen zijn vaak te zwaar (voor kansengroepen) waardoor deze bepaalde kandidaten afschrikken. Daarnaast ligt echter ook een belangrijke verantwoordelijkheid bij de werkzoekende (attitude en sollicitatie uit interesse en wil om te werken).
- Versnippering van verschillende diensten: er is nood aan afstemming en duidelijkheid omtrent wie wat

doet op de arbeidsmarkt, zowel voor de werkzoekende als voor de actoren in het werkveld.

- Personeelsbeleid: veel kmo's zijn niet klaar om kansengroepen aan te werven wegens een beperkt personeelsbeleid, en kennen vaak de voordelen en financiële tegemoetkomingen niet. In bepaalde bedrijven moeten structuur en cultuur veranderen, of ontbreekt een onthaalbeleid of opleiding: mensen moeten onmiddellijk meedraaien en productief zijn.
- Interim-arbeid schrikt af: de interimsector levert een bijdrage in de opleiding van kansarmen en in de ontwikkeling van een onthaalbeleid, en biedt een belangrijke invalspoort naar bedrijven, maar opvolgende interimcontracten bieden geen zekerheid.
- Taal.
- Validering van ervaring/opleiding allochtonen: het is meestal niet duidelijk voor werkgevers welke waarde deze hebben, en bovendien is er een lange wachttijd voor gelijkstelling van diploma's allochtonen (zeker in publieke sector).
- Werkloosheidsval: er is nood aan een actualisering van de huidige regelgeving, aangezien het verschil tussen loon en uitkering te gering blijft (zeker na aftrek van kosten indien men gaat werken, bv. Kinderopvang, vervoer, ...).
- Randvoorwaarden voor de werkzoekende:

(langdurig) werklozen kampen vaak met een mindere zelfwaarde, en hebben schrik van of ervaring met “stress op de werkvloer”.

Cultuurbemiddeling op de werkvloer is nodig om de sociale omgang te bevorderen. Bovendien moet de sociale problematiek van bepaalde werkzoekenden eerst opgelost worden vooraleer deze mensen naar werk toe te leiden.

- Ontbrekende link tussen onderwijs/vorming en bedrijfsleven (zie verder).
- Digitale kloof: werkzoekenden beschikken vaak niet over moderne communicatiemiddelen om vacatures op te sporen, of hebben moeite met het gebruik van openbare computers.
- Tewerkstelling +45-jarigen: hebben wel ervaring, maar creëren ook een hogere loonkost terwijl ze in een nieuw bedrijf nog weinig bewezen hebben. Voor deze groep is het belangrijk om de motivatie te

vergroten om aan het werk te blijven, continu aan opleiding en levenslang leren te werken, maar ook om alle flexibele mogelijkheden om te blijven werken aan te bieden.

- Er dient evenwel opgemerkt te worden dat ook hier de focus niet enkel op laaggeschoolden mag liggen, maar moet er ook aandacht zijn voor de hooggeschoolden (tegenaan brain drain en versterken brain gain).

In dit kader dient vermeld te worden dat er door de aanpak van aanbodbelemmerende knelpunten eerst alternatieven uitgewerkt dienen te worden voor het eigen arbeidsmarktaanbod (met ook een maximale toeleiding van kansengroepen naar knelpuntberoepen. Een gerichte economische immigratie dient pas daarna overwogen te worden.

(4)

zijn van een meer dynamisch en mondiaal gericht Europa.

Mijnheer de Voorzitter,

Mijnheer de Minister – President,

Het zijn historische maanden voor Europa en Limburg.

Europa viert de vijftigste verjaardag van de oprichting op 25 maart 1957 van de Europese Economische Gemeenschap, de voorloper van de Europese Unie. Hierdoor werd een revolutionaire doorbraak gerealiseerd, omdat de oude economische tegenstellingen, onder meer rond kolen en staal, plots gemeenschappelijke belangen werden.

Het was deze eerste Europese integratie, later zou deze rond landbouw nog volgen, die in 1987 rechtstreeks de aanleiding vormde tot de sluiting van de niet – rendabele Kempische Steenkoolmijnen.

De huidige delocalisatie binnen de EU is eveneens een gevolg van de recente uitbreiding en integratie van Europa en zal in historisch perspectief een bevestiging

In 1987 betekende de sluiting van eerst de oostelijke en kort nadien de westelijke mijnexploitatie een sociaal – economisch débaclé met een rechtstreeks banenverlies van ca. 17.000 arbeidsplaatsen.

Zoals elke grondstoffenregio kenmerkte Limburg zich door een quasi monocultuur met weinig gediversifieerde industrie of diensten.

Om het reconversieprogramma in te zetten werd op 29 april 1987 tussen de Europese Commissie, de Federale Regering, de Vlaamse Regering en de Provincie Limburg het “Toekomstcontract voor Limburg” afgesloten.

Op dat ogenblik betekende dit Toekomstcontract een nieuwe werkmethode.

Europese structuurfondsen werden immers op een onderhandelde basis ingezet, waarbij de financiering een gedeelde engagement was, met duidelijk meetbare doelstellingen en milestones en een geresponsabiliseerde medebesluitvorming van de betrokken regio.

Deze manier van werken is, in tegenstelling tot andere regio's, zeer succesvol geweest omdat ze coherent en efficiënt was.

Bovendien waren de financiële middelen er steeds op het ogenblik dat ze nodig waren.

Er is veel geld beschikbaar gesteld.

Tussen 1987 en 2007 werd niet minder dan 569,65 miljoen Euro Europese steun verleend op een totale kostprijs van 1.644,37 miljoen Euro.

De resultaten zijn vooral merkbaar in betere score van Limburg inzake werkloosheid, de scholingsgraad, de braindrain en de industriële activiteit.

Detailcijfers hierover zijn opgenomen in de bijgaande nota over de resultaten van 20 jaar Toekomstcontract.

Toch wil ik een cijfer meegeven dat zeer illustratief is: over de volledige periode van het Toekomstcontract daalde de werkloosheid van 42.849 personen in 1987 naar 26.470 in april 2007 of een daling met 16.379 eenheden of 38,22 %.

Succes is echter een proces waaraan men voortdurend moet blijven werken. Onder impuls en leiding van de Vlaamse Regering Letermé wordt momenteel het Limburgplan uitgevoerd waarin maximaal wordt ingezet op versterking van het economisch en industrieel weefsel, de zorg en het talent. Limburg is hiervoor Minister-President Letermé en zijn regering dankbaar. In twee jaar tijd verminderde de werkloosheid in Limburg met niet minder dan 1/3.

Na de geslaagde omschakeling moet Limburg nu voorsprong nemen.

De richting of visie hiervan is samengevat in drie actielijnen.

1. Een industriële toekomst verzekeren door de uitbouw van hoogwaardige industriële activiteiten in sectoren waar Limburg potentieel heeft zoals de automotive sector met Ford –Genk, de bouwsector met de talrijke KMO's, de chemie en logistiek met Limburg als direct hinterland van de Antwerpse haven.
2. Geleidelijke opbouw van een gediversifieerde en duurzame ontwikkeling in de diensten – en

kenniseconomie. In het verlengde van de Lissabon strategie situeren wij dit voornamelijk in innovatie en onderzoek. Gezondheidszorg, life sciences, milieutechnologie en toerisme zijn de sectoren die het best aansluiten op bestaande competenties in de regio en op de inspanningen van de Vlaamse Regering inzake innovatie.

3. De uitbouw van Limburg als een "Quality of Life" regio die de ganse grensregio Vlaanderen - Nederland en de Euregio Maas - Rijn aanspreekt door de kwaliteit van wonen, zorg, onderwijs, mobiliteit en veiligheid.

Mijnheer de Voorzitter,

Mijnheer de Minister – President,

Sprekend over Europa stelde Jean Monnet dat: "we geen muren of staatsgrenzen moeten neerhalen om er hogere op te trekken" en verder: "wij moeten geen staten verbinden maar mensen". Deze stellingen blijven actueel en zijn belangrijk voor de verdere groei van Europa.

Limburg is een door – en overgangsgebied met directe contacten in de grensregio's en steden zoals Aachen, Liège, Eindhoven, en natuurlijk Maastricht.

Als grensgebied en met onze ervaring van de geslaagde reconversie kunnen wij een voorbeeld of liever een proeftuin zijn om mensen, overheden en bedrijven te verbinden in een Europees verhaal.

Grensvervaging voor meer Europa is het doel.

Ik mag hier trouwens even benadrukken dat de Euregio Maas – Rijn binnen Europa het oudste interregio samenwerkingsverband is.

De Interreg IV programma middelen, die recent werden gereserveerd voor de volgende periode van 2007 tot 2013, zijn voldoende om de interregionale samenwerking verder te intensifiëren en steeds meer economische en sociale initiatieven te verankeren. Met de naburige zuster Provincie Limburg werken we dit nu reeds uit in een "Limburg Charter." Los van staatkundige rechtsregels is dit charter een

framework om de krachtlijnen van de economische en sociale ontwikkeling op elkaar af te stemmen.

Een voorbeeld hiervan is de Transnationale universiteit Limburg (tUL), opgericht door de universiteiten van Hasselt en Maastricht.

Op korte termijn zal de uitbouw grensoverschrijdende industrieterreinen, het heringebruik-nemen van het goederenspoor “de IJzeren Rijn” en van een grensoverschrijdend regionaal netwerk van personenvervoer Spartacus, tegemoet komen aan de realiteit van de vervoersstromen van Antwerpen naar het Ruhrgebied en de aansluiting op de rgv in Aachen en Liège.

Daarbij zal het opzetten van intercommunale en interregionale samenwerkingen in breder nationaal en Europees verband aangemoedigd worden.

De Provincie Limburg biedt hierbij haar expertise aan van een geïntegreerde aanpak gebaseerd op een gedeeld financieringsengagement van de verschillende overheden.

Met de expertise en het positief resultaat van 20 jaar Europese en Vlaamse steun willen wij niet meer middelen vragen maar wel de nodige beleidsruimte en

erkenning om als proefproject regio voor het Europees interregionaal beleid te fungeren.

Limburg heeft de ambitie tot de topregio's in de wereld te behoren.

Hiervoor willen wij alle aspecten van een “Quality of life” regio, zoals onderwijs, zorg, veiligheid, mobiliteit en ruimtegebruik, op een hoog peil houden om zo nieuwe bedrijven aan te trekken en hoog opgeleide mensen in onze regio vast te houden.

Het is namelijk ons streven om als kwaliteitsregio tot de absolute wereldtop te behoren.

Mijnheer de Voorzitter, wij willen een bijdrage leveren aan een sterk Europa.

Een sterk Europa is het Europa van de Europeanen. In die overtuiging zijn Limburgers niet alleen wereldburgers, maar vooral Europeanen.

Samenwerking creëert immers vriendschap.

Steve Stevaert

Gouverneur Provincie Limburg

Brussel 4 mei 2007.

(5)

De toekomst van Limburg ligt over de grens met de Euregio's als bruggenbouwers tussen de Lidstaten

Advies van de Commissie Hermans, mei 2007 ⁽¹⁾

Voorwoord

[...]

Kansrijke regio's

In het verlengde van de Europese Lissabon strategie en de vrij algemeen onderschreven ambitie om van Europa in mondiaal opzicht een vooraanstaande, duurzame en op maatschappelijke participatie gerichte kenniseconomie te maken is de afgelopen

jaren de aandacht gegroeid voor regiovorming. De aandacht gaat in het bijzonder uit naar het strategische belang dat grootschalige, policentrische, interlokale netwerkvorming en de, horizontale, samenwerking tussen publieke, commerciële en maatschappelijke partners, soms ver over de grenzen van bestaande bestuurlijke indelingen heen. Het denken over “kansrijke regio's”, “innovatiegebieden” en “pieken in de delta” heeft ook in Nederland merkbaar bijgedragen tot een ontwikkeling in het economische en sociale denken over regionale samenhang en tot een schaalvergroting in het denken over regionale strategie en regio-”vorming”.

⁽¹⁾ Het volledige rapport is beschikbaar op <http://www.limburg.nl/nl/html/algemeen/beleid/Europa/EuropaProvBeleidInEU/EuropaProvBeleidInEU.asp>

De kwaliteit van de samenleving

Van een intergemeentelijke zienswijze is, onder invloed van deze internationaal-economische en Europese ontwikkeling, het begrip van de regio opgeschoven tot een niveau dat in de Nederlandse verhoudingen doorgaans als “landsdelig” wordt aangemerkt: “de Randstad”, het “Noorden van het Land”, “de Vlaamse Ruit”, het “Ruhrgebied”. Dit zijn meestal geen staatkundige eenheden. Het zijn strategische visies die in verbinding met concrete en operationele aandachtspunten op het gebied van mobiliteit, bereikbaarheid, locatie- en vestigingsbeleid, woonomgeving en arbeidsmarkt, uit kunnen groeien tot strategische concepten voor de ontwikkeling en verbetering van de “kwaliteit van de samenleving”, de “quality of life” van de inwoners van deze dynamische gebiedsdelen.

Nu Europa het vizier steeds meer richt op de ontwikkeling van sterke regio's heeft in het bijzonder Limburg kansen om samen met de buurregio's in België en Duitsland gebruik te maken van haar ligging. Europa moet via de grenzen aan elkaar groeien. Aandacht voor de grensoverschrijdende samenleving biedt omgekeerd de mogelijkheid om het Europese integratiebeleid van een abstract proces tussen instituties te vertalen naar een concreet pakket maatregelen dat rechtstreeks betekenis heeft en positief ingrijpt op de leef-, woon- en werkomstandigheden van de burgers van een Europese (grens)regio. Uitgaande van ieders sterke mogelijkheden hebben de Euregio's Maas-Rijn en Rijn-Maas Noord vele potentiële ontwikkelingskansen die nu nog verborgen blijven “achter de grenzen”. Als deze kansen niet worden benut blijven ook de kansen op duidelijke economische groei liggen. Vooral voor Zuid-Limburg is grensoverschrijdende samenwerking geen luxe, maar een absolute noodzaak.

Samenwerken vanaf de basis

Limburg alleen is vanzelfsprekend te klein om als sterke regio te kunnen optreden en zou als ze niet

grensoverschrijdend zou kunnen samenwerken, veel mogelijkheden onbenut laten. Slechts door crossnationaal samen te werken kunnen deze potenties maximaal worden benut. Een dergelijke samenwerking dient vanzelfsprekend van onderop en vanuit de regio zelf geïnitieerd en op gang gebracht te worden. In dit advies wordt gepleit voor een dergelijke benadering van onder af (bottom up) die de belangen van het gebied (het territoire) en de mensen (de burgers), waar de provincie Limburg zich politiek en bestuurlijk verantwoordelijk voor weet, voorop stelt. Er wordt gepleit voor een nieuwe strategie in de herpositionering van Limburg binnen een Europese regionale ruimte. Achtergronden, proces, werkwijze en mogelijke concrete aanzetten worden op hoofdlijnen aangereikt. Het zou van modern nationaal en Europees subsidiariteitbeleid getuigen als een grensregio als Limburg door nationale overheden “in staat gesteld” zou worden dergelijke initiatieven in het belang van de regionale economie, de grensoverschrijdende samenleving en de eigen inwoners van het grensgebied te nemen. Dit zal kunnen als Limburg, samen met haar burens, zélf prioriteiten stelt en de “nationale overheden” daar waar nodig, in het kader van de mogelijkheden om internationaal samen te werken, bevoegdheden maar vooral ook “ruimte” geven om bestaande knelpunten daadwerkelijk op te ruimen. De problemen bij grensoverschrijdende samenwerking zijn immers geen regionale maar nationale problemen. De commissie is dan ook van mening dat de “nationale overheden” deze ruimte moeten geven waardoor de knelpunten kunnen worden overwonnen. Hier niet aan tegemoet komen zal leiden tot het onbenut laten van de grote economische mogelijkheden voor Nederland als geheel. [...]

Nieuwe vormen van samenwerking

Een recent aangenomen voorstel van de Europese Commissie heeft tot doel een communautair samenwerkingsinstrument in te stellen waarmee door plaatselijke en regionale overheden in de

Gemeenschap samenwerkende groeperingen met rechtspersoonlijkheid kunnen worden opgericht, “Europese groeperingen voor territoriale samenwerking” (EGTS) genoemd. [...] De Europese aandacht voor EGTS staat in deze fase van het denken over grensoverschrijdende regionale samenwerking vooral symbool voor het belang dat operationele en werkbare crossnationale samenwerking binnen het raamwerk van de EU geleidelijk krijgt. Het doet recht aan het inzicht dat ambitie en het gebruik maken van de mogelijkheden die crossborder samenwerking aan een regionale, grensoverschrijdende, samenleving biedt onvermijdelijk vraagt om nieuwe vormen van (multi-level) governance, dat wil zeggen hedendaagse vormen van publieke organisatie en verantwoording. [...]

Wederkerigheid

[...] Voor grensoverschrijdende samenwerking is creativiteit nodig maar ook een duidelijk oor voor de wensen (en vaak onmogelijkheden) van de buurlanden. Je werkt tenslotte “samen”. [...] Voor het vertrouwen in grensoverschrijdende samenwerking is het in alle gevallen van belang dat ieder van de partijen zich realiseert dat samenwerking impliceert dat dan ook een ieder daar voordeel van moet kunnen hebben. Niet alle “interessante” ontwikkelingen kunnen slechts in één van de afzonderlijke delen neerdalen! Succes is dan ook pas verzekerd als in België en Duitsland hetzelfde pad wordt afgelegd. De provincie Limburg zal een verleidingsstrategie moeten ontwikkelen om het wederkerige voordeel van crossnationale samenwerking aan potentiële partners over de grens helder en aantrekkelijk te maken. Dit rapport geeft een strategie om de bestaande knelpunten op te lossen. Het vertrekpunt en accent liggen in dit rapport op de mogelijkheden bezien vanuit de optiek van het Nederlandse Limburg en deze mogelijkheden moeten in een volgende fase worden aangevuld en gecompliceerd met vragen, wensen en ambities vanuit de aanpalende grensregio's in België en Duitsland. De commissie ziet in dit proces de Euregio Maas-Rijn als een actieve motor die dit proces

moet stimuleren en faciliteren. [...]

Problematiek en Kansen

Algemeen

De constatering dat de naaste burens voor de ontwikkeling van Limburg van groot belang zijn is bepaald niet nieuw. Wel is het zo dat de noodzaak van samenwerking steeds meer wordt ervaren en gedeeld. Daar waar in het verleden grensregio's vaak met de ruggen tegen elkaar stonden waardoor er grote “niemandslanden” ontstonden, zie je nu in toenemende mate dat de landen zich omkeren en “face to face” de voordelen van samenwerken er- en herkennen.

De complexiteit van deze samenwerking is echter groot, wat vaak resulteert in tijdrovende processen, patstellingen en bestuurlijke verlamming. Overkoepelende “bestuurlijke doorzettingsmacht” ontbreekt. Die zal men zelf moeten organiseren. De planning, maar ook de regelgeving is meestal niet gebaseerd op samenwerking met andere landen maar voornamelijk op de bestaande bestuurlijke wensen binnen de nationale, cq. deelstatelijke parlementen en regeringen. En de bestuurlijke hoofdsteden liggen, wat kenmerkend is voor de meeste grensregio's in Europa, in zowel Duitsland, België als in Nederland ver weg van de grensregio's.

Externe effecten van beslissingen aan de ene kant van de grens ten opzichte van eenheden en belangen aan de andere kant worden niet, of niet volledig, meegenomen in de afweging en besluitvorming, wat leidt tot suboptimale of stagnerende besluitvorming. [...]

De begrenzing, structuur en beleving van de vraagstukken, problemen en mogelijke kansen sluiten in grensregio's zoals Limburg in vele gevallen, en vaak op strategische punten, niet aan bij de structuur, begrenzing en wijze waarop de maatschappelijke en politiek-bestuurlijke besluitvorming is georganiseerd. Dit leidt tot de paradox van de grensoverschrijdende samenwerking. Naarmate de contacten en de belangen over de grenzen heen groeien, wordt die samenwerking eerder moeilijker dan makkelijker. Het

vermogen om gemeenschappelijke beslissingen te nemen in zaken die aan weerszijden van een grens van steeds groter belang zijn neemt dan eerder af dan toe [...]

Conclusies en aanbevelingen

De belangrijkste aanbeveling van de commissie is over het hoofd van de provincie Limburg gericht aan de regeringen van Nederland, België en Duitsland:

Maak grensoverschrijdende samenwerking eenvoudiger!

Het dagelijkse leven in de grensstreken en zeker ook in Limburg wordt verhoudingsgewijs zwaar belast door het (voort)bestaan van landsgrenzen. Deze zorgen op talloze punten en soms onvermoede terreinen voor veel bureaucratie, bestuurlijke drukte en administratieve (over)lasten. Deze raken de burger, de ondernemer en de bestuurder rechtstreeks in hun dagelijkse bestaan. Daarnaast is de reële bestuurlijke betekenis van landsgrenzen in het dagelijkse leven van een in toenemende mate grensoverschrijdende samenleving nog zo aanzienlijk dat talloze voordelen die in beginsel, en binnen andere regio's, behaald kunnen worden door samenwerking in maatschappelijke verbanden, bestuurlijke organisaties of business to business arrangementen in feite buiten het bereik blijven van de aan elkaar grenzende gebieden. Er valt nog veel "bureaucratie" op te ruimen om het leven in de Euregio net zo eenvoudig te maken als bijvoorbeeld het leven in de toch complexe Randstad. Dan hoeven grensgangers zich geen zorgen te maken over treinverbindingen, sociale verzekeringen, zorgarrangementen, diploma- en competentie erkenningen en veel andere zaken die het dagelijkse leven er niet eenvoudiger op maken, laat staan over de transactiekosten die meer ingrijpende samenwerkingsambities in het vooruitzicht stellen. Er blijven op deze wijze dus veel kansen voor economische ontwikkeling liggen.

De commissie is zich er goed van bewust dat hier nog een lange weg te gaan is, maar dringt er met klem bij het bevoegde gezag in Nederland, België en Duitsland op aan om mee te werken aan creatieve oplossingen

zoals de inrichting van een experimenteerregio. Daarbinnen kan ervaring worden opgedaan met een nieuwe generatie grensoverschrijdende samenwerking die zich onvermijdelijk aan zal dienen. Deze is minder gericht is op het tot stand brengen en uitvoering van Europese (subsidie) projecten en zullen veel meer de strategische en regionale ontwikkelingskansen van een bepaald gebied, zijn inwoners, economie en bedrijfsleven tot vertrekpunt worden genomen en komt de nadruk te liggen op het aangaan en ontwikkelen van grensoverschrijdende allianties en partnerships. Hierdoor kan tevens een volgende stap worden gezet in het opheffen van de grenzen binnen de EU en een effectieve en zichtbare bijdrage worden geleverd aan de verdieping van de Europese samenwerking en de concretisering van de betekenis ervan op het niveau van de dagelijkse leefwereld van, althans een deel van, de Europese burgerij. Je ziet de nationale grenzen niet meer maar ze zijn er toch nog steeds en zijn door hun afnemende zichtbaarheid eerder moeilijker dan eenvoudiger te overwinnen! De commissie gaat er vanuit dat het initiatief tot gebiedsgerichte regio-ontwikkeling uit zal moeten gaan van belanghebbenden in de regio zelf en dat regionale en lokale bestuurlijke actoren daarbij een belangrijke rol dienen te spelen. Concrete mogelijkheden dienen in hun lokale context ontdekt en ontwikkeld te worden en de operationele betekenis en het praktische gewicht van diverse knelpunten kunnen vanwege hun afstand tot de problematiek zelden door de nationale bestuurscentra op hun juiste waarde en precieze betekenis worden geschat. Daarbij is de commissie doordrongen van de noodzaak tot een praktische en operationele aanpak te komen waarbij een gezonde bestuurlijke ambitie wordt gekoppeld aan het behalen van concrete beleidsresultaten op een afzienbare termijn. Daartoe worden in dit advies een aantal aanbevelingen gegeven, maar niet dan nadat is opgemerkt dat een dergelijke operationele, en op praktische resultaten gerichte, aanpak alleen kan werken binnen een lange termijn strategie die er in voorziet dat ook meer fundamentele, en daarmee uiteraard "minder

praktische” vraagstukken en ambities aan de orde worden gesteld. Niet alleen dienen operationele, concrete projecten te zijn ingebed in een langere termijn visie om te bereiken dat de beoogde samenwerking meer wordt dan een “projectenlijstje”. Tevens is visievorming noodzakelijk om te bereiken dat er op termijn een sociale zichtbaarheid en een “publiek eigendomschap” ontstaat van het grensoverschrijdende integratieproces. Zonder worteling en “draagvlak” onder burgers, bedrijven en maatschappelijke instellingen blijft elke vorm van bestuurlijke samenwerking per definitie een bureaucratische constructie. Strategie- en visievorming zijn een onmisbaar onderdeel voor de communicatie en mobilisatie in de hedendaagse kennissamenleving, ook, als deze grensoverschrijdend is.

Op strategisch niveau

- De toekomst van Limburg wordt voor een belangrijk deel bepaald door de mate waarin zij zich samen met haar buurregio's zal kunnen ontwikkelen tot een sterke en aantrekkelijke Euregio. De regionale partijen zijn hier primair zelf voor verantwoordelijk, maar de nationale overheden hebben in dit proces een sleutelrol, aangezien het fundament en de randvoorwaarden voor een sterke Euregio (kennis-)economie (denk aan arbeidsmarkt, onderwijs, infrastructuur e.a.) voornamelijk door de nationale overheid bepaald en aangestuurd wordt. Alleen indien de nationale overheden op deze cruciale beleidsterreinen beleidsruimte bieden voor grensoverschrijdende samenwerking kunnen de economische potenties van de Euregio daadwerkelijk benut worden.
- Strategische samenwerking tussen de Lidstaten en de grensregio's is hiertoe onontbeerlijk, een langetermijnproces waarbij de Europese Unie een belangrijke ondersteunende en faciliterende rol kan spelen.
- Deze aanpak dient niet alleen een Limburgs/Euregio (economisch) belang, maar naar de stellige overtuiging van de commissie ook

een nationaal en zelfs Europees belang, niet alleen gelegen in het benutten van de economische potenties van grensregio's, maar tegelijkertijd een route naar Europese integratie waarbij de grensregio's vooroplopen (bruggenbouwers zijn) in de samenwerking tussen de Lidstaten, dicht bij burgers en bedrijven grenzen overbruggen en échte Euregio's (in plaats van Europese subsidieketten) laten ontstaan: Europese integratie via de grensregio's.

- Limburg (of beter de Euregio Maas-Rijn) is bij uitstek de provincie/Euregio om deze “roeftuin van Europa” te zijn vanwege zijn grensligging (3 landen), zijn historische banden met België en Duitsland, de ervaring en kennis in grensoverschrijdende samenwerking en de grensoverschrijdende mentaliteit die in deze Euregio al aanwezig is.
 - De commissie pleit er voor om op een aantal terreinen, te komen tot het instellen van proefregio's of andere innovatieve vormen van grensoverschrijdende samenwerking (zoals EGTS) om ervaring op te doen met grensoverschrijdende samenwerking die verder gaat dan het louter uitvoeren van gesubsidieerde projecten.
 - Een Regionale Conventie werkt stimulerend en sturend op de internationale samenwerking binnen de Euregio's. De commissie is van mening dat een dergelijke conventie in de loop van volgend jaar zou moeten plaatsvinden. Het initiatief hiervan moet uitgaan van de bestuurlijk verantwoordelijken binnen de Euregio's die hun respectievelijke regeringsleiders voor een dergelijke top zouden moeten enthousiasmeren. De voorbereiding voor een dergelijke top moet plaatsvinden door een gemengde commissie onder aansturing van de politiek eindverantwoordelijken in de verschillende regio's in Duitsland, België en Nederland: “de Euregio 8”.
- De commissie stelt voor om dit proces te laten aansturen door een onafhankelijke voorzitter die boven de partijen kan staan. Op deze manier kunnen eventuele conflicten worden opgelost. Het product van deze gemengde commissie moet

een urgentie- en uitwerkingsplan zijn voor de verdere grensoverschrijdende samenwerking als geschetst in het advies van de commissie. Dit uitwerkingsplan wordt met een eerste voortgangsrapportage op de Regionale Conventie gepresenteerd.

De Regionale Conventie moet in ieder geval de eerste keer als deelnemers hebben de drie regeringsleiders van België, Duitsland en Nederland en de bestuurlijk verantwoordelijken van de deelnemende deelstaten, respectievelijk gewesten en provincies.

- De commissie pleit, op een aantal terreinen, voor het instellen van proefregio's om ervaring op te doen met grensoverschrijdende samenwerking.
- De commissie adviseert om in de komende periode

de mogelijkheden van EGTS voor Limburg verder uit te werken. Het gaat daarbij minder om te komen tot de inrichting van een bestuurlijke vorm en werkwijze, dan wel om de bestuurlijke ambitie aan te geven dat men voornemens is op termijn te komen tot een volwaardig, modern, in de Europese gedachte gewortelde en door crossnationale belangen gedragen regionaal ontwikkelings- en samenwerkingsmodel vanuit de gedachte dat EGTS op termijn het institutionele platform kan bieden waarop verschillende projecten en programma's kunnen samenkomen binnen een modern en gelegitimeerd kader van gedecentraliseerde Europese publiekrechtelijke en grensoverschrijdende territoriale samenwerking.

COLOFON

EEN UITGAVE VAN

Steve Stevaert, gouverneur

COÖRDINATIE EN EINDREDACTIE

Ronald Hoebers

REDACTIE

Jan Dezutter

Ronald Hoebers

GRAFISCH ONTWERP & TYPOGRAFIE

Dion Boodts – Grafische producties,
Informatie & Onthaal, provincie Limburg

COVERBEELD

Koen van de Broek – Shadows and Blue Border #3,
2003, Oil on canvas, 210 x 140 cm

BACKCOVER

Koen van de Broek – DV Border and 2 Shadows, Blank,
2004, Oil on canvas, 180 x 130 cm
all images © Koen van den Broek, foto's: Diane Bertrand
Courtesy Jay Jopling / White Cube

DRUK

Drukkerij Paesen – Opglabbeek

PAPIER

Arctic The Matt 100 gr/m² (binnenwerk), 250 gr/m² (kaft)

LETTERTYPES

Meta (Erik Spiekermann), Swift (Gerard Unger),
Belizio (David Berlow)

OPLAGE

1 500

D/2007/5857/88

INSPIREERDEN MEE DEZE REDE OF SCHREVEN EEN GASTBIJDRAGE (*)

Jean Paul Coenen (°50), opdrachthouder Limburgovereenkomst

Leo Frissen (°50), gouverneur Nederlands Limburg

Astrid Hannes (°78), Inter Limburgs contactambtenaar

Loek Hermans (°51), lid van de Eerste Kamer, Nederland

Yves Houben (°74), diensthoofd Kennis en Communicatie, POM-ERSV

Joeri Luyten (°77), stafmedewerker POM-ERSV

Lambert Schoenmaekers (°56), coördinator regionaal landschap Kempen en Maasland

Luc Soete (°50), gewoon hoogleraar Universiteit Maastricht

en talloze andere Limburgers en niet Limburgers

(*) de uitgebrachte opinies in de aangeleverde teksten zijn ten persoonlijke titel

U kan een pdf van deze publicatie downloaden via
limburg.be/eensterkmerk

